

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**ПЕДАГОГІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА В РОБОТІ З РІЗНИМИ
СОЦІАЛЬНИМИ СУБ'ЄКТАМИ**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2016 РОКУ**

Затверджено редакційно-видавничою
радою Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
протокол № від р.

ХАРКІВ – 2016

Васильєва М.П.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО НАПРЯМУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Суспільство і держава, що знаходяться на достатньому рівні економічного, правового, а основне – демократичного і гуманітарного рівня свого розвитку, повинні піклуватися про забезпечення відповідного соціального рівня життєдіяльності своїх громадян. Виникнення різних соціальних явищ, що несуть загрозу для нормального існування суспільства, його майбутнього, вимагають корегування з боку держави. Ті верстви населення певної держави, що не спроможні через різні причини, ураховуючи створені для цього умови з боку держави, забезпечувати власні вітальні і соціально-культурні потреби, повинні мати підтримку з боку держави з їхньої реалізації. Саме на цих постулатах як усвідомленні з боку суспільства необхідності упровадження додаткових заходів щодо категорій населення, котрі потребують посиленої уваги і допомоги з боку держави, виникає і упроваджується як спеціалізований вид професійної діяльності соціальна робота, пов'язана з проблемою забезпечення соціального захисту і соціальної підтримки різних категорій населення.

Незважаючи на те, що цей вид професійної діяльності як специфічної порівняно з існуючими на той час отримав оформлення і державне закріплення як самостійна професія ще на початку XX століття, і сьогодні продовжуються дискусії щодо її самостійності як професії. Провідною підставою для дискусій залишається певна суміжність функцій, покладених на представника цієї професійної групи, з визначеною сферою діяльності інших фахівців – соціологів, медиків, юристів, психологів тощо. Основна ж інтрига в Україні стосується розмежування або ототожнення функцій соціального працівника і соціального педагога.

Загальновизнаним є той факт, що на сьогодні жодна держава не може обійтися без фахівців у галузі соціальної роботи. Представники цієї професійної групи допомагають усім нужденним вирішувати проблеми, що виникають у їхньому повсякденному житті і, в першу чергу, тим, хто є не захищеним у соціальному плані (об'єкти соціальної роботи), - людям похилого віку; людям з обмеженими можливостями; дітям, позбавленим нормального сімейного виховання; особам із різного роду девіантними і делінквентними проявами. Суперечності, що виникають на тлі соціальних проблем цих категорій, спричиняють нагальність реакції з боку суспільства і підтримки у їх вирішенні з боку держави. Таким чином соціальна напруга зумовлює розробку законодавчих актів, покликаних більш повно відображати інтереси різних категорій населення. Саме від діяльності соціальних працівників залежить розробка положень соціальної політики держави, спрямованої на створення

умов, які забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини у відповідності до логіки суспільного розвитку в цілому.

Питаннями соціальної політики, котрі ініціюються і реалізуються представниками соціальної роботи, є такі, що пов'язані з: охороною праці і здоров'я людей, встановленням гарантованого мінімального розміру оплати праці, забезпеченням державної підтримки родини, материнства і дитинства, людей з обмеженими можливостями і літніх громадян, розвиток системи соціальних служб, установа державних пенсій та інших гарантій соціального захисту (соціальне забезпечення за віком, у випадку хвороби, інвалідності, втрати годувальника тощо).

Специфічний сучасний розвиток української держави не дозволяє повною мірою реалізувати якусь одну з моделей організації соціальної роботи, що підтвердили свою ефективність, стали традиційними і ефективно діють в інших країнах. В Україні формується і повільно затверджується свій специфічний механізм підтримки населення, що зумовлено багатьма факторами: станом економічного розвитку країни в цілому й окремих її регіонів, наявністю полікультурного середовища, посиленням соціальної диференціації населення після здобуття країною незалежності і змінами в усіх її системах, зниженням рівня загальної культури і духовності, військовими подіями на території країни тощо. Саме ці умови актуалізують соціальну роботу як соціальний механізм підтримки людей, що усвідомлюються суб'єктами соціальної роботи (соціальними працівниками) на різних рівнях.

Історично зумовлений високий рівень розвитку вітчизняної педагогічної думки, теоретичне оформлення ґрунтовних педагогічних засад формування особистості в Україні зумовив інтенсивний розвиток як найпотужнішого серед інших (медичного, правового тощо) соціально-педагогічного напрямку соціальної діяльності. Соціальний педагог, на якого спочатку покладалася функція соціального захисту і підтримки неповнолітніх і, як правило, в навчально-виховних закладах різних типів і видів, з роками незалежності України значно розширив межі своєї професійної діяльності за рахунок розширення функцій, які виконує. У зв'язку з тим, що для суспільства важливішим за подолання соціально небезпечних явищ і проблем є профілактика їх виникнення, а саме підростаюче покоління є таким, що інтенсивно розвивається і визначає певним чином розвиток суспільства в майбутнього, соціально-педагогічний напрям соціальної роботи виявився актуальним і перспективним в нашій країні. Маючи потужне психолого-педагогічне підґрунтя своєї діяльності, що забезпечує йому вивчення й оцінку психо-вікових особливостей, інтересів, позитивних і негативних впливів різних факторів, правильне обрання способів впливу мікросоціуму на особистість, саме соціальний педагог є спроможним поставити «соціальний діагноз», відбиваючи в ньому психологічні, медичні, правові, педагогічні тощо проблеми, до вирішення яких підключаються інші соціальні працівники, що спеціалізуються за визначеними профілями. Зважаючи на те, що в соціальному вихованні підростаючого покоління приймають участь інші соціальні суб'єкти й інституції (батьки, освітньо-виховні, медичні заклади, соціальні служби,

заклади культурного дозвілля, пенітенціарної системи тощо), розширюється коло взаємодії у професійній діяльності соціального педагога з реалізації соціально-педагогічної функції. Отже, профілактична, діагностична і посередницька функції є виключно прерогативою представника соціально-педагогічного напрямку соціальної роботи, що реалізується соціальним педагогом, а не соціальним працівником.

Одночасно, незважаючи на важливість виховної функції соціального педагога, неправомірно стверджувати про реалізацію ним виключно її в галузі соціальної допомоги і захисту неповнолітньої особи. Ураховуючи це, під час професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у вітчизняній системі підготовки фахівців за цим напрямом передбачалася і здійснювалася ґрунтовна психологічна і правова підготовка, що забезпечувала спроможність фахівця активно ініціювати і зміни у соціальній політиці держави щодо реалізації прав підростаючого покоління: внесення змін у законодавчу базу щодо захисту неповнолітнього від жорстокого поводження з боку батьків, упровадження нових механізмів опіки, піклування, усиновлення дітей, позбавлених батьківського піклування тощо.

Отже, якщо соціальна робота є унікальним видом професійної діяльності зі створення соціальних умов для поліпшення умов життя окремої особистості, підвищення добробуту народу в цілому, реалізації державного і недержавного сприяння людині з метою забезпечення матеріального, соціального, культурного рівня її життя, що сформувалася на базі системи соціального захисту населення, освіти, охорони здоров'я, соціальних служб для молоді, спеціалізованих закладів і установ, то її соціально-педагогічний напрям є провідним із забезпечення профілактики негативних соціальних явищ на суспільному (соціальна політика) і особистісному рівнях; вирішення соціальних проблем дієвими педагогічними засобами шляхом упровадження розробок сучасних наукових і прикладних підходів до соціального впливу на індивіда та його оточення; координації діяльності різних соціальних інституцій, зокрема й соціальних працівників, спрямований мобілізацію власних можливостей особистості, суспільства, держави на недопущення і подолання наслідків негативного впливу соціально-небезпечних явищ на окрему особистість, соціальну групу, суспільство в цілому.

Золотухіна С.Т.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

С.І. МИРОПОЛЬСЬКИЙ ПРО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СІМ'Ї І ШКОЛИ

Визначаючи особливу місію сім'ї у вихованні дитини, С.І. Миропольський стверджував, що саме в родині, як першого виховного інституту, закладаються основи релігійно-морального, фізичного, розумового, трудового, естетичного виховання.